

O'ZBEKISTONDA CHAKANA SAVDONING AHAMIYATI VA ZARURLIGI

Keldiyorov Bobomurod Otamurod o'g'li

Toshkent xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola 2026-yil aprel holatiga ko'ra, eng so'nggi statistik ma'lumotlar va xalqaro ilg'or tajribalar asosida O'zbekiston iqtisodiyotida chakana savdoning ahamiyati va zarurligini tahlil qiladi. Tadqiqotda chakana savdo aylanmasining misli ko'rilmagan darajada o'sib, 2025-yilda 482,4 trillion so'mga yetgani (yillik 11,2% o'sish), shuningdek, elektron tijoratning tez sur'atlar bilan rivojlanib, 22,7 trillion so'mga (umumiy chakana savdoning 4,6%) yetgani ko'rib chiqiladi.

Rivojlanayotgan iqtisodiyotlar, ayniqsa postsotsialistik o'tish davridagi mamlakatlarda chakana savdo sektorining rivojlanishi bo'yicha qiyosiy tahlilga tayangan holda, tadqiqot O'zbekiston chakana savdo infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun muhim muvaffaqiyat omillarini aniqlaydi.

Mazkur ish chakana savdo geografiyasi, ta'minot zanjiri boshqaruvi va raqamli transformatsiya nazariy yondashuvlaridan foydalanib, Markaziy Osiyoning eng jadal rivojlanayotgan bozorida chakana savdo sektorini barqaror rivojlantirish bo'yicha dalillarga asoslangan siyosiy tavsiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: chakana savdo, O'zbekiston, iqtisodiy transformatsiya, zamonaviy savdo formatlari, elektron tijorat o'sishi, raqamli transformatsiya, ta'minot zanjiri modernizatsiyasi, iste'mol bozorlari, 2026-yil ma'lumotlari

ЗНАЧЕНИЕ И НЕОБХОДИМОСТЬ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Келдиёров Бобомурод Отамурод ўғли

Магистрант Ташкентского международного университет

Аннотация: Данная статья рассматривает значение и необходимость розничной торговли в экономике Узбекистана по состоянию на апрель 2026 года на основе новейших статистических данных и международных передовых практик. В исследовании анализируется беспрецедентный рост розничного товарооборота, достигшего 482,4 трлн сумов в 2025 году (ежегодный рост 11,2%), а также стремительное развитие электронной коммерции до 22,7 трлн сумов (4,6% от общего объёма розничной торговли).

Опираясь на сравнительный анализ развития сектора розничной торговли в развивающихся экономиках, особенно в странах с постсоциалистическим переходом, исследование выявляет ключевые факторы успеха модернизации розничной инфраструктуры Узбекистана.

Работа использует теоретические подходы из географии розничной торговли, управления цепями поставок и цифровой трансформации для

выработки обоснованных рекомендаций по устойчивому развитию сектора розничной торговли на одном из самых динамичных рынков Центральной Азии.

Ключевые слова: *розничная торговля, Узбекистан, экономический переход, современные форматы торговли, рост электронной коммерции, цифровая трансформация, модернизация цепей поставок, потребительские рынки, данные 2026 года*

THE IMPORTANCE AND NECESSITY OF RETAIL TRADE IN UZBEKISTAN

Keldiyorov Bobomurod Otamurod o'g'li
Master's student of Tashkent International University

Abstract: *This article examines the significance and necessity of retail trade in Uzbekistan's economy as of April 2026, based on the latest statistical data and international best practices. The study analyzes unprecedented growth in retail turnover reaching 482.4 trillion soums in 2025 with 11.2% annual growth, alongside rapid e-commerce expansion to 22.7 trillion soums (4.6% of total retail). Drawing on comparative analysis of retail sector development in emerging economies, particularly post-socialist transition countries, the research identifies critical success factors for modernizing Uzbekistan's retail infrastructure. The study employs theoretical frameworks from retail geography, supply chain management, and digital transformation to propose evidence-based policy recommendations for sustainable retail sector development in Central Asia's most dynamic market.*

Keywords: *retail trade, Uzbekistan, economic transition, modern retail formats, e-commerce growth, digital transformation, supply chain modernization, consumer markets, 2026 data*

KIRISH

Chakana savdo (retail trade) zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim sektorlaridan biri bo'lib, u nafaqat iste'molchilarga tovar va xizmatlarni yetkazib berish, balki iqtisodiy o'sish, bandlik va innovatsiyalarni rag'batlantirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston iqtisodiyoti mustaqillikka erishganidan so'ng keskin o'zgarishlar davridan o'tdi va hozirda, 2026-yil aprel holatiga ko'ra, bozor iqtisodiyotini yanada rivojlantirish, xususan chakana savdo sohasini modernizatsiya qilish ustida faol ishlamoqda.

2025-yil O'zbekiston iqtisodiyoti uchun tarixiy yil bo'ldi. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti (YaIM) 1 kvadrillion 849 trillion 650 mlrd so'mni tashkil etib, 2024 yilga nisbatan 7.7% o'sdi. Bu o'sishning 2021-yildan beri eng yuqori ko'rsatkichi bo'ldi. Dollardagi ifodalashda YaIM 147 mlrd dollardan oshib, yangi davr rekordini qayd etdi. Xalqaro moliya institutlari (Jahon banki, EBRD, Moody's, Fitch Ratings) mamlakat iqtisodiy istiqbollari yuqori baholamoqda - "Fitch Ratings" suveren reytingini "BB-"dan "BB" pog'onasiga ko'tardi.

Chakana savdo sohasi O'zbekiston iqtisodiyotining tayanch toshlari dan biri sifatida rivojlanmoqda. 2025-yil statistik ma'lumotlari sohaning beqiyos o'sishini tasdiqlaydi.

Ko'rsatkich	2024	2025	O'sish sur'ati
-------------	------	------	----------------

Chakana savdo tovar aylanmasi (trln so'm)	434	482.4	+11.2%
Yirik korxonalar aylanmasi (trln so'm)	68.4	81.9	+19.8%
Elektron tijorat hajmi (trln so'm)	15.2	22.7	+50%
Elektron tijorat ulushi (chakana savdoda)	3.7%	4.6%	+0.9%
E-commerce platformalari soni	36	115	+220%

2026-yil yanvar-fevral oylarida o'sish sur'ati yanada tezlashib, chakana savdo aylanmasi 69.9 trln so'mga yetdi (2025-yil yanvar-fevralga nisbatan +17.4%)¹⁸. Bu ko'rsatkichlar chakana savdoning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni har bir oy ortib boraoyatganini anglatadi.

Markaziy Osiyo mintaqasida O'zbekiston chakana savdo bozori eng tez rivojlanayotgan bozulardan biri sifatida ajralib turadi. 2025-2026 yillar prognozlariga ko'ra, O'zbekiston chakana savdo hajmi 36-38 mlrd dollarga (+15-20%) yetishi kutilmoqda, elektron tijorat ulushi esa 5-7% gacha ko'tariladi¹⁹.

Mintaqaviy taqqoslashda O'zbekiston quyidagi afzalliklarga ega:

Mamlakat	2025-yil prognoz (YaIM o'sishi)	Chakana savdo xususiyatlari
O'zbekiston	6.0-7.7%	Eng tez o'sish, raqamli transformatsiya
Qozog'iston	5.7% (2025), 4.5% (2026)	E-commerce yetakchisi (-12% ulush)
Qirg'iziston	9.0% (2025), 6.0% (2026)	Kichik bozor, o'sish salohiyati
Tojikiston	7.5% (2025), 5.7% (2026)	Migratsiya pul o'tkazmaliga bog'liqlik
Turkmaniston	6.3% (barqaror)	Energetika va infratuzilma loyihalari

O'zbekiston aholi soni (38.23 mln) va internet foydalanuvchilari (32.7 mln) bo'yicha mintaqada yetakchi o'rinda turib, elektron tijorat salohiyati hali to'liq ochilmagan "kelajak bozori" sifatida qaralmoqda.

Chakana savdo modernizatsiyasining bosqichli nazariyasi

Arie Goldman (2001) rivojlanayotgan mamlakatlarda chakana savdo modernizatsiyasining uch bosqichli modelini taklif qilgan:

- An'anaviy chakana savdo ustunligi - Kichik, mustaqil do'konlar va bozorlar;
- Zamonaviy formatlarning paydo bo'lishi - Supermarketlar, gipermarketlar va xalqaro brendlar;
- Raqamli transformatsiya - Elektron tijorat va omnichannel savdo.

Bu nazariya O'zbekiston uchun alohida ahamiyatga ega, chunki mamlakat hozirda 2-bosqichdan 3-bosqichga o'tish bosqichida turibdi.

Chakana savdo sohasida yetkazib berish zanjirini boshqarish (Supply Chain Management, SCM) bo'yicha quyidagi asosiy nazariyalar mavjud:

Asosiy fazalar:

- Talabni prognozlash (Demand forecasting) - Qaysi mahsulotlarni, qayerda va qachon sotib olishini aniqlash;

¹⁸ <https://stat.uz/>

¹⁹ <https://getrelog.com/>

- Inventar boshqaruvi (Inventory management) - Tarmoq bo'ylab qancha zaxira saqlashni belgilash;
- To'ldirish va oqim rejalashtirish (Replenishment and flow planning) - Prognoz va inventar maqsadlarini haqiqiy tovarlar harakatiga aylantirish;
- Omnichannel distribution nazariyasi bir nechta sotish kanallarini (onlayn, mobil, fizik) integratsiyalash orqali uzluksiz mijoz tajribasini yaratishni ko'zda tutadi;
- Agile supply chain nazariyasi tez o'zgaruvchan biznes muhitida moslashuvchan va tezkor javob berish qobiliyatini ta'kidlaydi.

Chakana savdo tarmoqlarini rivojlantirish

Ahmedov Shohjahon (2024) "Chakana savdo va uning rivojlanish omillari" maqolasida chakana savdoning iqtisodiy faoliyat sifatida rivojlanishini tahlil qilgan²⁰. Tadqiqotda:

- Chakana savdo tarmog'ining tuzilmasi, tovarlar assortimenti va mijozlarga xizmat ko'rsatish shakllari o'rganilgan;
- D. Ferni, V. Snigereva, S. Sisoyeva va boshqa xorijiy olimlarning chakana savdoda elektron savdo va assortiment boshqaruvi bo'yicha tadqiqotlari tahlil qilingan;
- B. Abdulkarimov ning savdo xizmatining iqtisodiy mohiyati haqidagi ta'limoti keltirilgan.

Karimova Nafisabonu va Xolmirzayev Ulug'bek (2025) ulgurji va chakana savdo tizimlarining huquqiy va moliyaviy jihatlarini tahlil qilgan. Tadqiqotda:

- Savdo bozorini erkinlashtirish sharoitida korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlash;
- Naqd pulsiz hisob-kitob tizimini rivojlantirish;
- Litsenziyalash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

2025-yil O'zbekiston iqtisodiyoti uchun tarixiy yil bo'ldi. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti (YaIM) 1 kvadrillion 849 trillion 650 mlrd so'mni tashkil etib, 2024 yilga nisbatan 7.7% o'sdi. Bu o'sishning 2021-yildan beri eng yuqori ko'rsatkichi bo'ldi. Dollardagi ifodalashda YaIM 147 mlrd dollardan oshib, yangi davr rekordini qayd etdi.

2026-yil yanvar-fevral oylarida o'sish sur'ati yanada tezlashdi:

Ko'rsatkich	2025-yil	2026-yil (yanvar-fevral)	O'sish sur'ati
Chakana savdo aylanmasi (trln so'm)	482.4	69.9	+17.4%
Yirik korxonalar aylanmasi	81.9	6.8 (yanvar)	+37.7%
Kichik biznes aylanmasi	400.5	25.9 (yanvar)	+9.4%
Ulgurji savdo aylanmasi	-	73.7	+16.5%
Ovqatlanish korxonalari aylanmasi	-	15.2	+18.9%

Bu ko'rsatkichlar chakana savdo sohasining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni har bir oy ortib boraaytganini tasdiqlaydi. Xususan, yirik korxonalar o'sishi (37.7%) kichik biznes o'sishidan (9.4%) 4 baravar yuqori, bu zamonaviy formatlarning jadal kengayishini ko'rsatadi.

2026-yil 1-mart holatiga ko'ra, chakana savdo sohasida

²⁰ <https://inlibrary.uz/>

Korxonalar turi	Soni	Ulushi	O'sish (2026 yanvar)
Jami tijorat korxonalar	87,614	100%	+1.6%
Yirik korxonalar	344	0.4%	+37.7%
Kichik korxonalar va mikrofirmalar	86,726	99.0%	+9.4%
O'rta korxonalar	544	0.6%	-

Bu ma'lumotlar chakana savdo sohasining kichik biznesga asoslanganligini (99.0%), lekin yirik korxonalarining o'sish sur'atlari kichik biznesdan ancha yuqori ekanligini ko'rsatadi. Bu Goldman (2001) ning modernizatsiya nazariyasining 2-bosqichga o'tish bosqichiga mos keladi.

Orient Group tadqiqotiga ko'ra

Format	2016-2017	2025-2026	O'zgarish
An'anaviy bozorlar va kichik do'konlar	95%	77%	-18%
Zamonaviy supermarketlar va mini-marketlar	5%	23%	18%

2026-yil prognozi: Zamonaviy chakana savdo ulushi 10.9% gacha yetishi kutilmoqda (2022-yilda 6% dan)

O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan asosiy supermarket zanjirlari

Brend	Turi	Xususiyatlar
Korzinka	Mahalliy	150+ do'kon, 12 viloyat, omnichannel
Makro	Mahalliy	Katta formatli supermarketlar
Havas	Turkiya (discounter)	Narxga sezgir segment
Bil	Xalqaro (Auchan Group)	Discounter format
Fix Price	Rossiya	Har bir narsa bir xil narxda
Magnit Cosmetic	Rossiya	Kozmetika va parfyumeriya
Galmart	Qozog'iston	Mintaqaviy kengayish
Carrefour	Fransiya	2026-yilda kirishi kutilmoqda

Ushbu bo'limning tahlili quyidagi asosiy natijalarga olib keldi:

O'zbekiston chakana savdo sohasi tarixiy o'sishni boshdan kechirmoqda. 2025-yilda chakana savdo aylanmasi 482.4 trln so'mga yetib, 11.2% o'sdi. 2026-yil yanvar-fevralda o'sish sur'ati 17.4% gacha tezlashdi.

Yirik korxonalar jadal rivojlanmoqda. 2026-yil yanvarda yirik korxonalar o'sishi 37.7% ni tashkil etdi, bu kichik biznes o'sishidan (9.4%) 4 baravar yuqori. Bu zamonaviy formatlarning tez kengayishini tasdiqlaydi.

Elektron tijorat rekord o'sishni namoyish etmoqda. 2025-yilda elektron tijorat hajmi 22.7 trln so'mga (4.6% ulush) yetdi, platformalar soni 3.2 baravar oshdi (36 dan 115 gacha). 5 yil ichida 22 baravar o'sish qayd etildi.

Zamonaviy formatlar jadal kengaymoqda. Korzinka 150+ do'kondan 220+ gacha oshirishni rejalashtirmoqda va 1,000 do'kon maqsadini belgiladi. Zamonaviy retail ulushi 2026-yilga qadar 10.9% gacha yetishi kutilmoqda.

Mintaqaviy tengsizliklar mavjud. Toshkent va yirik shaharlarda zamonaviy formatlar tez rivojlanmoqda, lekin viloyatlarda (masalan, Jizzaxda yirik korxonalar ulushi 6.1%) hali kam.

Xalqaro investitsiyalar oqimi kuchaymoqda. Korzinka 110 mln dollar (Abu Dhabi, Oman) va 25 mln dollar (IFC) investitsiya jalb qildi. Uzun 70 mln dollar (Tencent) olib, 1.5 mlrd dollar baholandi.

Raqamli infratuzilma mustahkamlanmoqda. 65 mln bank kartalari, 424 ming POS-terminallar, 74 mln masofaviy bank xizmatlari foydalanuvchilari - bular barcha raqamli chakana savdo rivojlanishi uchun mustahkam asos yaratadi.

XULOSA

Ushbu ilmiy tadqiqotning tahlili quyidagi asosiy natijalarga olib keldi:

1. O'zbekiston chakana savdo sohasi tarixiy o'sishni boshdan kechirmoqda. 2025-yilda chakana savdo aylanmasi 482.4 trln so'm ga yetib, 11.2% o'sdi. 2026-yil yanvar-fevralda o'sish sur'ati 17.4% gacha tezlashdi . Bu ko'rsatkichlar chakana savdoning mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni har bir oy ortib boraaytganini tasdiqlaydi.

2. Yirik korxonalar jadal rivojlanmoqda. 2026-yil yanvarda yirik korxonalar o'sishi 37.7% ni tashkil etdi, bu kichik biznes o'sishidan (9.4%) 4 baravar yuqori . Bu Goldman (2001) ning chakana savdo modernizatsiyasining uch bosqichli nazariyasining 2-bosqichdan 3-bosqichga o'tish bosqichiga mos keladi.

3. Elektron tijorat rekord o'sishni namoyish etmoqda. 2025-yilda elektron tijorat hajmi 22.7 trln so'm ga (4.6% ulush) yetdi, platformalar soni 3.2 baravar oshdi (36 dan 115 gacha) . 5 yil ichida 22 baravar o'sish qayd etildi. Bu "tez raqamli o'tish" (rapid digital leapfrogging) konsepsiyasini ilmiy asoslaydi.

4. Zamonaviy formatlar jadal kengaymoqda. Korzinka 150+ do'kondan 220+ gacha oshirishni rejalashtirmoqda va 1,000 do'kon maqsadini belgiladi . Zamonaviy retail ulushi 2026-yilga qadar 10.9% gacha yetishi kutilmoqda .

5. Xalqaro investitsiyalar oqimi kuchaymoqda. Korzinka \$110 mln (Abu Dhabi, Oman) va \$25 mln (IFC) investitsiya jalb qildi . Uzun \$70 mln (Tencent) olib, \$1.5 mlrd dollar baholandi .

6. Raqamli infratuzilma mustahkamlanmoqda. 65 mln bank kartalari, 424 ming POS-terminallar, 74 mln masofaviy bank xizmatlari foydalanuvchilari - bular barcha raqamli chakana savdo rivojlanishi uchun mustahkam asos yaratadi .

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

Xalqaro Ilmiy Adabiyotlar

1. Goldman, A. (2001). The transfer of retail formats into developing economies. *Journal of Retailing*, 77(2), 221-242.

2. Levy, M., & Weitz, B. A. (2012). *Retailing management* (8th ed.). McGraw-Hill.

3. Reis, J., & Pinto, R. (2015). A comprehensive view of omnichannel retailing. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 43(11), 1016-1036.

O'zbekiston Milliy Adabiyotlar

4. Ahmedov, Sh. (2024). Chakana savdo va uning rivojlanish omillari. *Iqtisodiyot va moliya*, (1), 45-52.

5. Akramov, T. (2026). Integration of marketing strategies in retail trade activities. *International Journal of Business and Management*, 11(2), 78-89.

6. Khayinov, B. (2024). The impact of e-commerce on traditional retail in Uzbekistan. *Journal of Economic Studies*, 15(4), 234-248.
Xalqaro Tashkilotlar Hisobotlari
7. Asian Development Bank. (2025). *Asian Development Outlook 2025: Uzbekistan*. Manila: ADB.
8. EBRD. (2025). *Regional Economic Prospects: Central Asia*. London: EBRD.
9. IMF. (2025). *World Economic Outlook*. Washington, DC: IMF.
10. World Bank. (2026). *Global Economic Prospects: Central Asia Outlook*. Washington, DC: World Bank.
O'zbekiston Rasmiy Hujjatlari
11. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2026). *Chakana va ulgurji savdo tovar aylanmasi (2025-2026)*. Toshkent.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. (2026). "O'zbekiston-2030" strategiyasi. PQ-123, 07.01.2026.
13. NAPP. (2026). *Elektron tijorat bozori monitoringi (2025-yil)*. Toshkent.
Onlayn Resurslar
14. ECDB. (2026). *E-Commerce Industry in Uzbekistan 2025-2030*.
15. Orient Group. (2022). *Uzbekistan Retail Market Analysis*.
16. UzDaily. (2026). *Online Sales in Uzbekistan Reach 22.7 Trillion Soums*.